

Archeologienota Wechelderzande (Lille) – Begonialaan

Natasja Reyns en Vincent Smet

Temse
2017

Colofon

Rapporten van het archeologisch onderzoeksbureau All-Archeo bvba

All-Archeo bvba
Laagstraat 12
9140 TEMSE

Wettelijk depot nummer
D/2017/12.807/78

© All-Archeo bvba

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en /of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de opdrachtgever.

All-Archeo bvba aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

Inhoudsopgave

1	Inleiding	4
2	Verslag resultaten bureauonderzoek	5
2.1	Administratieve gegevens	5
2.2	Archeologische voorkennis	8
2.3	Onderzoeksopdracht	8
2.3.1	Vraagstelling en randvoorwaarden	8
2.3.2	Beschrijving geplande werken.....	9
2.3.3	Werkwijze	21
2.4	Assessmentrapport	21
2.4.1	Landschappelijke ligging van het onderzochte gebied.....	21
2.4.2	Historische beschrijving van het onderzochte gebied	27
2.4.3	Het onderzochte gebied in zijn archeologisch kader	29
2.4.4	Interpretatie van het onderzochte gebied en synthese.....	31
2.4.5	Afweging noodzaak verder vooronderzoek	31
3	Samenvatting.....	33
4	Bibliografie	34
4.1	Publicaties	34
4.2	Websites	34
5	Bijlagen	35
5.1	Archeologische periodes	35
5.2	Plannenlijst	35
5.3	Fotolijst.....	35

1 Inleiding

Deze archeologienota werd opgemaakt naar aanleiding van de aanvraag van een omgevingsvergunning waarbij de totale oppervlakte van de ingreep in de bodem 1000 m² of meer beslaat, de totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de vergunning betrekking heeft 3000 m² of meer bedraagt en waarbij de percelen helemaal buiten de archeologische zones liggen, opgenomen in de vastgestelde inventaris van archeologische zones,¹ zoals bepaald in artikel 5.4.1 van het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013. Het onderzoeksgebied valt niet binnen een beschermde archeologische site, noch binnen een gebied waar geen archeologisch erfgoed te verwachten valt.²

Alle coördinaten die weergegeven worden, zijn uitgedrukt in Lambert 72, tenzij anders vermeld.

De uitvoering van vooronderzoek zonder ingreep in de bodem gaat steeds de uitvoering van vooronderzoek met ingreep in de bodem vooraf. Het doel van een archeologisch vooronderzoek wordt immers met een minimum aan destructie van het archeologisch erfgoed bereikt.

¹ <https://geo.onroenderfgoed.be>

² <https://geo.onroenderfgoed.be>

2 Verslag resultaten bureauonderzoek

Het doel van de archeologische bureaustudie is de aanwezigheid, aard en bewaringsomstandigheden van de archeologische monumenten te kunnen inschatten, de landschappelijke opbouw van het gebied te kennen, om de impact van de werken op het aanwezige archeologische erfgoed in te schatten en daaruit concrete aanbevelingen te formuleren voor de verdere prospectiestrategie.

2.1 Administratieve gegevens

Projectcode: 2017D361

Erkend archeoloog: All-Archeo bvba, OE/ERK/Archeoloog/2015/00018

Locatie (provincie, gemeente, deelgemeente, adres, toponiem): Antwerpen, Lille, Wechelderzande, Begonialaan, Begonialaan

Bounding box x/y Lambert 72 coördinaten:

- 179192, 216729
- 179293, 216649
- 179348, 216669
- 179228, 216765

Kadastraal plan:

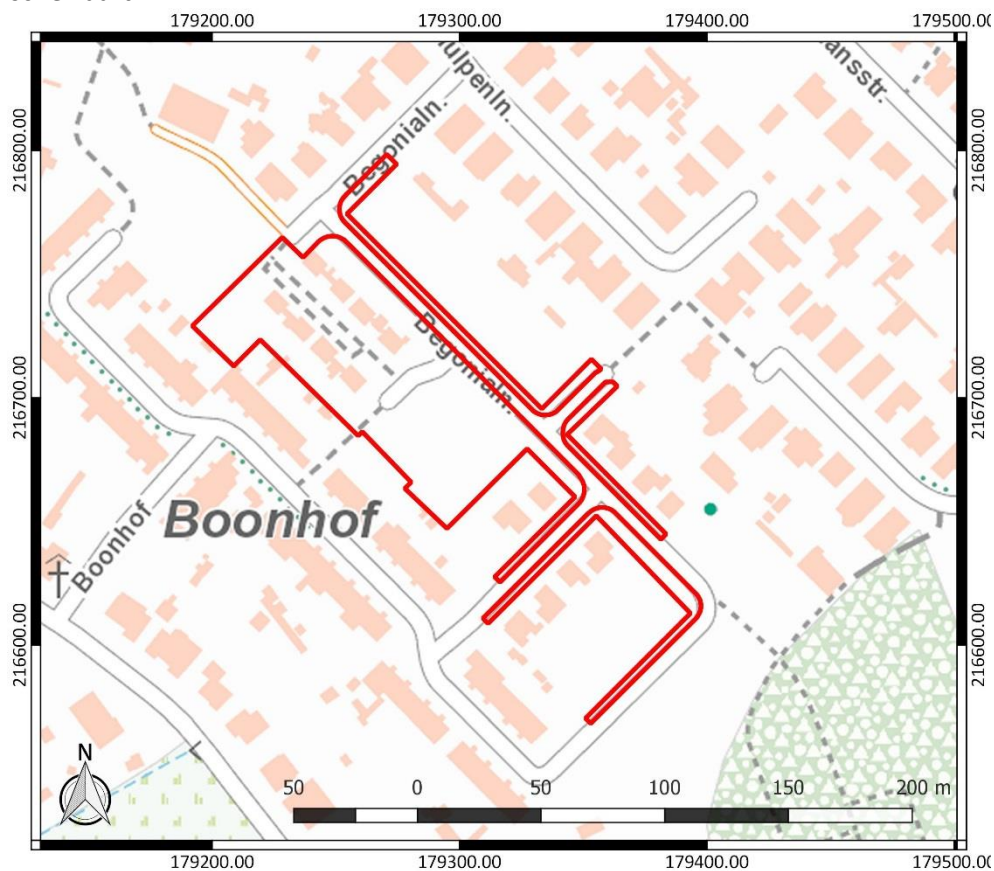

Figuur 1: Kadastraalplan met aanduiding van het onderzoeksgebied in rood (www.geopunt.be)

Kadastrale percelen: Lille, Afdeling 2, sectie E, nummers 264^e3, 265^e2, 278a2, 278b2, 278c2, 278d2, 279n2, 279m, 279p2, 279r2, 279s2, 279v2, 279w2, 279x2, 279y2, 279z2

Oppervlakte onderzoeksgebied: ca. 8978 m²

Topografische kaart:

Figuur 2: Topografische kaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (<https://www.dov.vlaanderen.be>)

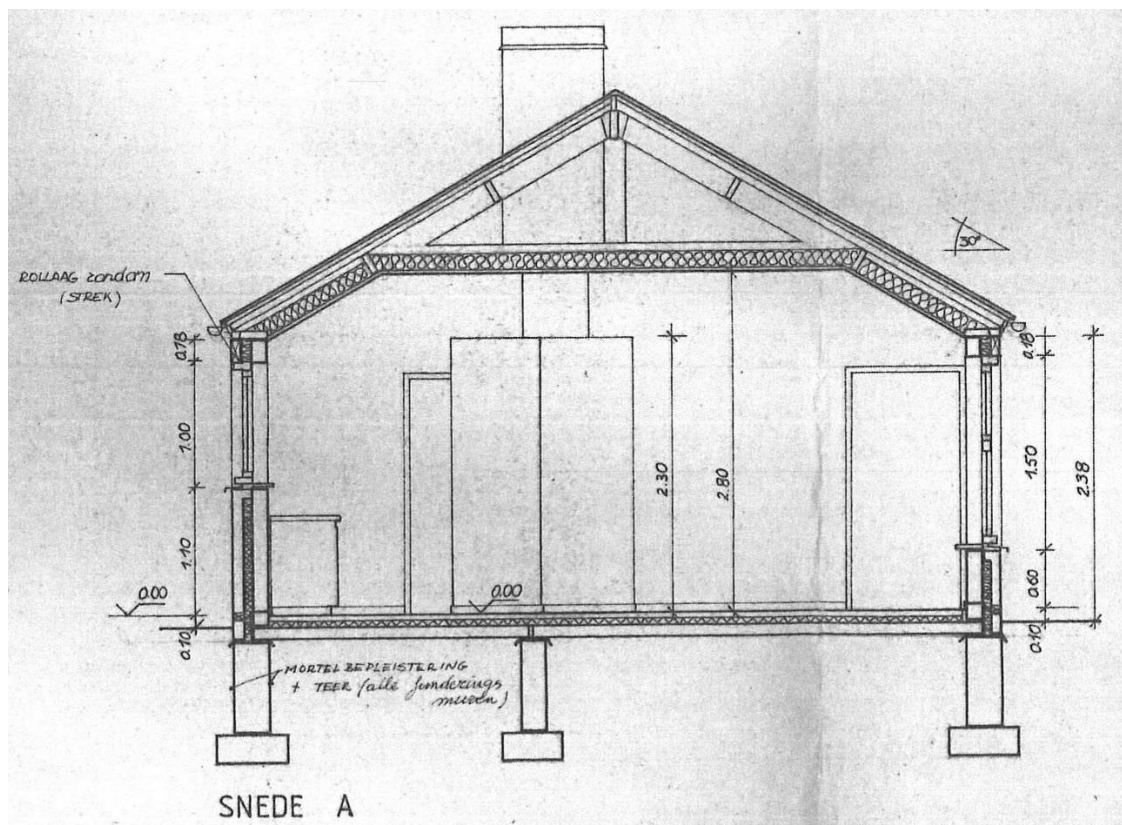
Begin- en einddatum uitvoering onderzoek: 16/15/2017 – 09/06/2017

Relevante termen uit de thesauri bij de Inventaris Onroerend Erfgoed: bureauonderzoek, middeleeuwen, nieuwe tijd, nieuwste tijd, akkerland, grasland

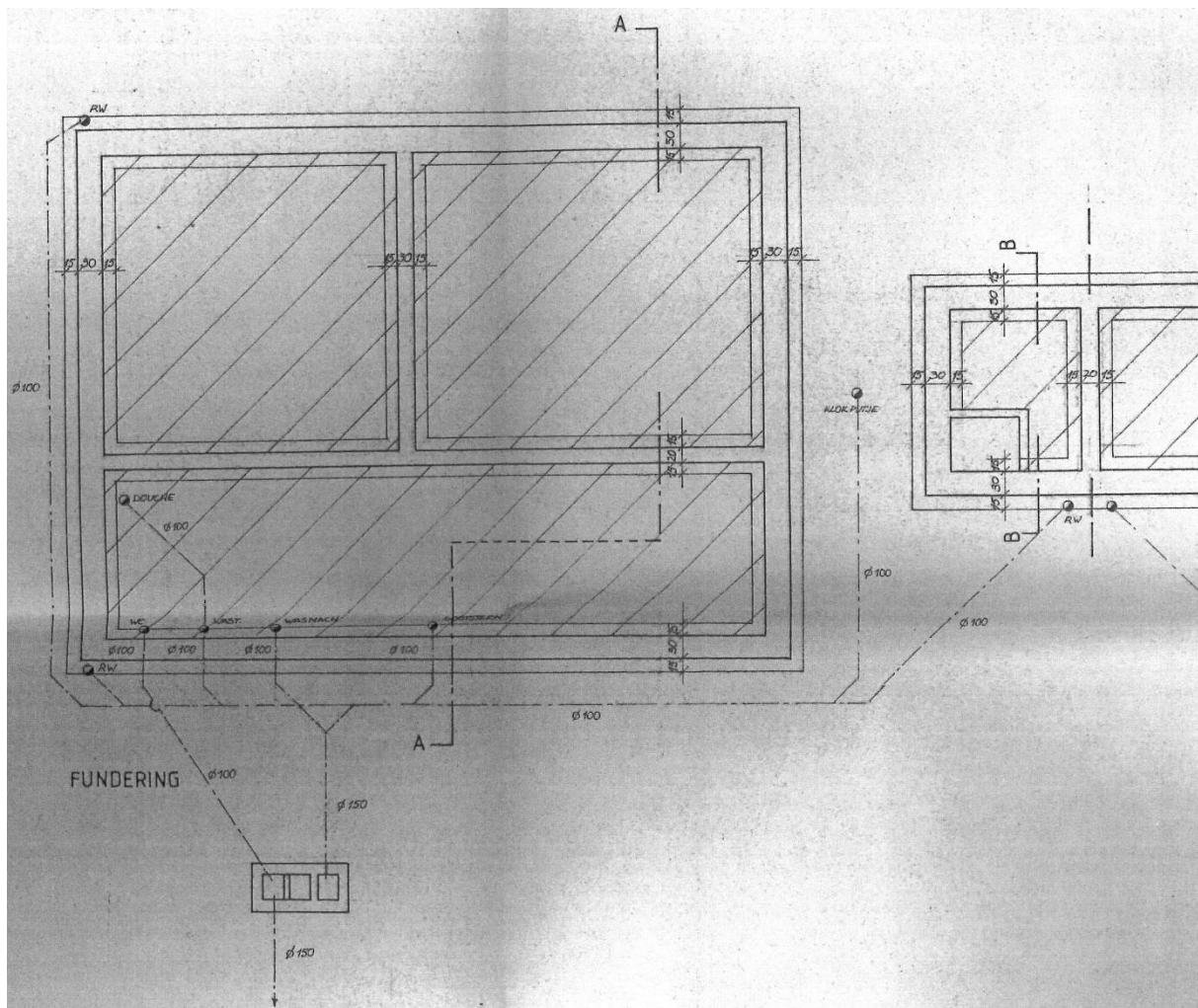
Verstoorde zones: Ter hoogte van het onderzoeksgebied bevinden zich woningen (ca. 588 m²) en is wegenis (ca. 343 m²) met riolering aanwezig (Figuur 3). De verstoringdieptes van wegeniswerken en riolering zijn niet gekend. De gebouwen zijn niet onderkelderd en zijn gefundeerd op een betonplaat en funderingsribben (Figuur 5 en Figuur 4). De diepte daarvan is niet gekend. Ter hoogte van het onderzoeksgebied bevinden zich buiten de wegenis nog een aantal verharde paden en opritten/terrassen. Deze zijn omwille van hun verspreide ligging en beperkte oppervlaktes niet aangeduid op de verstoringenkaart.

Figuur 3: Verstoringenkaart met aanduiding van de gebouwen (blauw) en de wegenis (paars) binnen het onderzoeksgebied (rood)

Figuur 4: Doorsnedeplan bestaande woningen (Architectenbureau FCS)

Figuur 5: Funderings- en rioleringsplan bestaande woningen met berging (rechts) (Architectenbureau FCS)

2.2 Archeologische voorkennis

Niet van toepassing.

2.3 Onderzoeksopdracht

2.3.1 Vraagstelling en randvoorwaarden

Naar aanleiding van de geplande werken ter hoogte van het onderzoeksterrein werd een archeologisch bureauonderzoek uitgevoerd. Hierbij staat de vraag centraal wat de impact zal zijn van de geplande werken op het archeologisch bodemarchief. Op basis daarvan wordt een afweging gemaakt of verder archeologisch onderzoek met ingreep in de bodem nodig is.

Volgende onderzoeksvragen worden behandeld:

- Welke aanwijzingen bevatten de bestaande bronnen over het archeologisch potentieel van het terrein?
- Wat is de landschapshistoriek en de gebruiksevolutie van het terrein?
- Wat is de impact van de geplande werken?

Randvoorwaarden: er zijn geen randvoorwaarden van toepassing.

2.3.2 Beschrijving geplande werken

Op het terrein zal de bestaande bebouwing en verharding gesloopt worden (Figuur 6) om plaats maken voor de aanleg van twee nieuwe gebouwen en omgevingsaanleg (Figuur 7). Bij de gebouwen worden ook tuinbergingen en een fietsenstalling gerealiseerd. De omgevingsaanleg omvat de aanleg van paden, opritten en parkings, groenaanleg, inclusief de aanplant van bomen en twee wadi's, waarboven bij een ervan een brugje komt te liggen.

Voor de aanleg van de wadi's zal een uitgraving plaatsvinden tot ca. 80 cm onder het maaiveld (Figuur 8). De aanleg van het brugje kent amper een bijkomende verstoring van de bodem. Deze hebben een gezamenlijke oppervlakte van ca. 208 m².

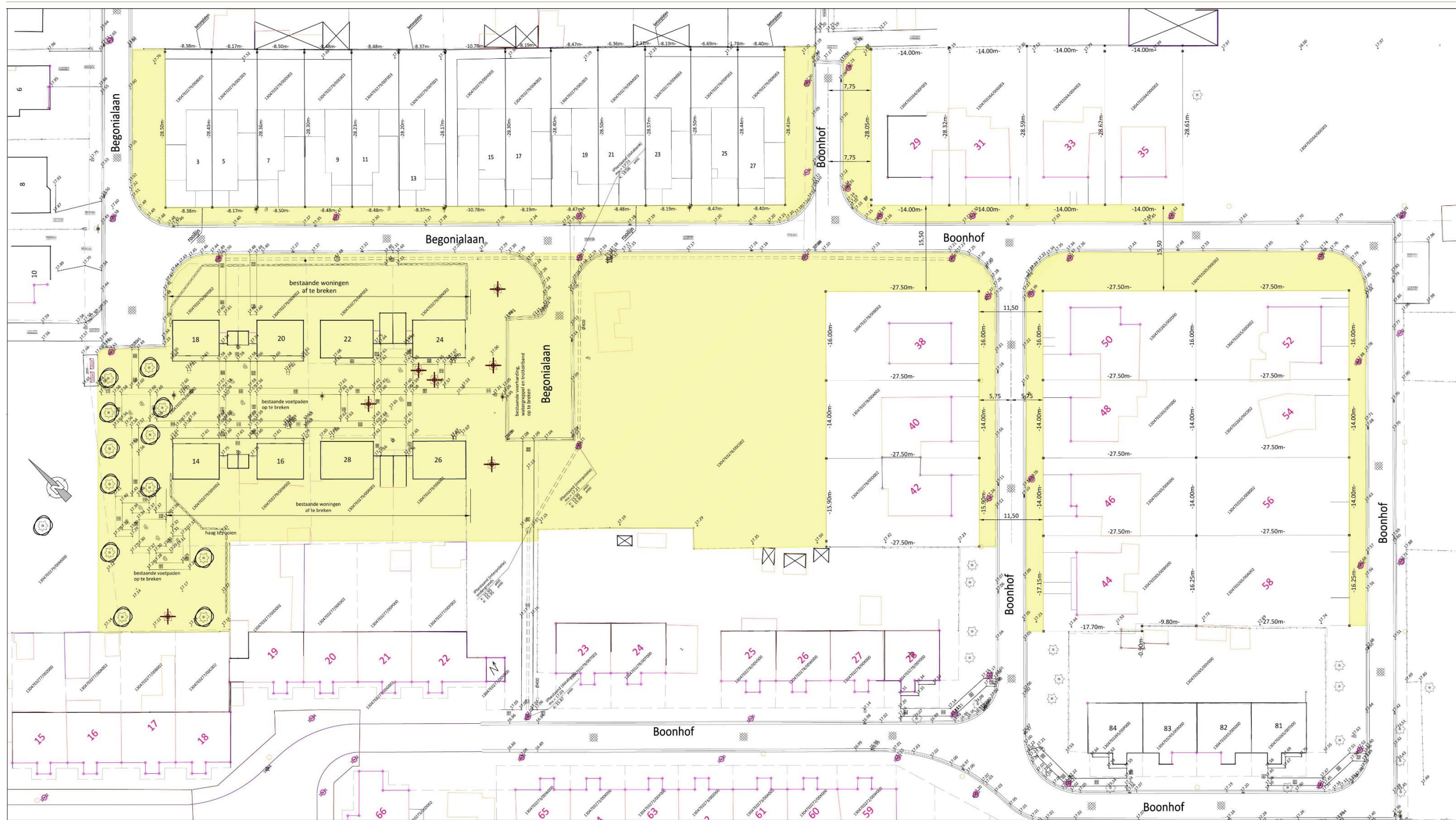
In het kader van de realisatie van het bouwproject wordt het water gescheiden afgevoerd, waarbij de regenwaterafvoer is aangesloten op de wadi's. Wat betreft de DWA-leiding, komt deze te liggen op een diepte van ca. 1,30 m –mv en sluit aan op een bestaande gemengde riolering binnen het onderzoeksgebied die behouden blijft (Figuur 9).

Gebouw A wordt niet onderkelderd (ca. 602 m²) en wordt gefundeerd tot een diepte van ca. 1,04 m onder het maaiveld (Figuur 10, Figuur 11 en Figuur 12). Gebouw B wordt wel onderkelderd (ca. 783 m²) met de realisatie van een ondergrondse parking met inrit (Figuur 13, Figuur 14 en Figuur 15). De kelder zal tot ca. 3,09 m diep reiken onder het maaiveld. Rekening houdend met een vloeropbouw zal de verstoring reiken tot ca. 3,60 m –mv. De funderingen van de tuinbergingen (ca. 128 m²) kennen een gelijkaardige fundering als bij gebouw A.

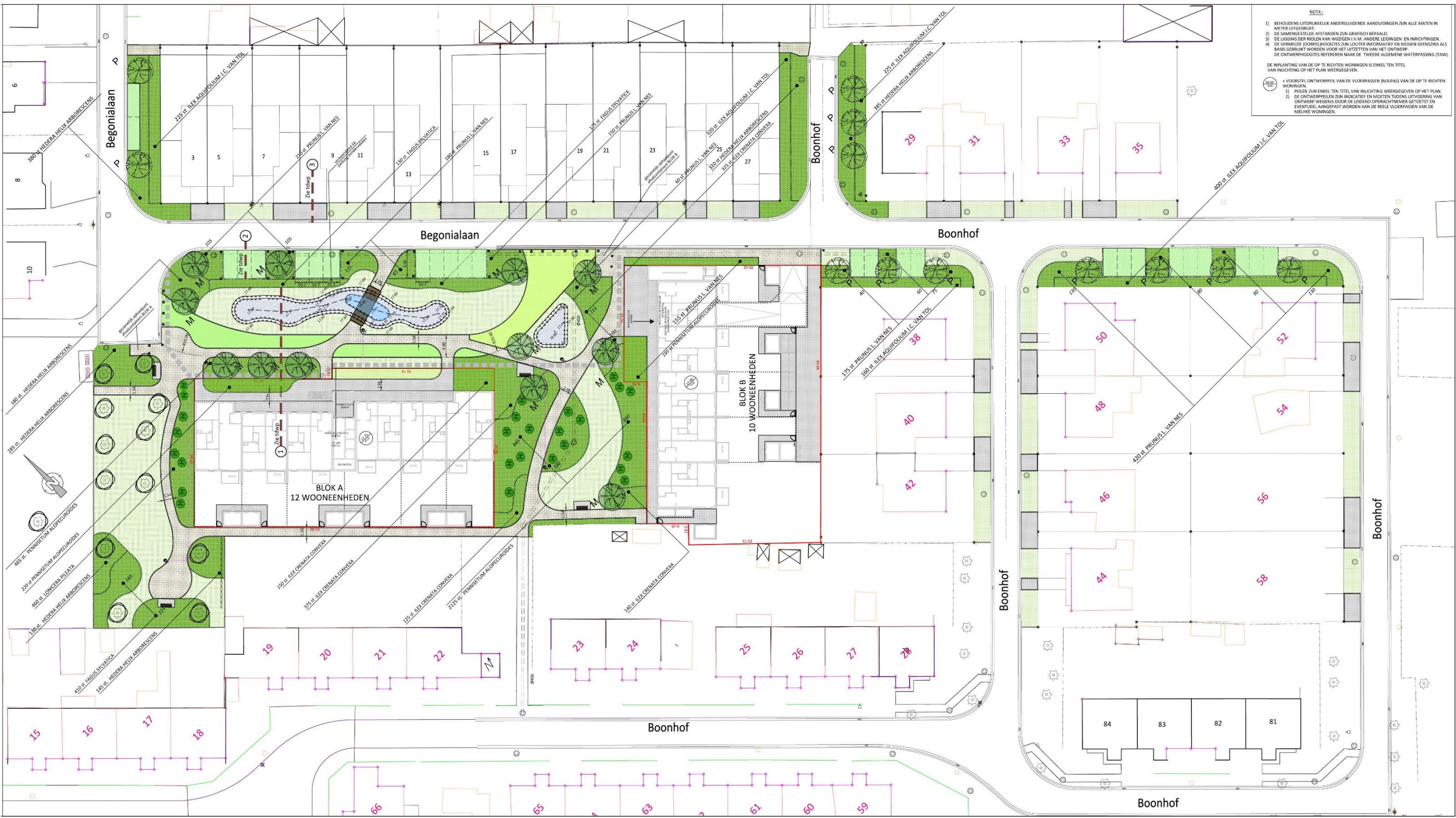
Aansluitend bij de geplande gebouwen worden twee regenwaterputten en vier septische putten aangelegd (Figuur 10 en Figuur 13). De aanleg ervan veroorzaakt plaatselijk een verstoring van ca. 300 cm (hoogte put ca. 250 m).

Het resterende deel van het onderzoeksgebied wordt voorzien met een afwisseling van verhardingen en groenzones (Figuur 7). De verhardingen en parkings, die met grasdallen worden aangelegd, hebben een opbouw, inclusief fundering, van ca. 51 à 56 cm (Figuur 16). De fietsenstalling kent een verstoringdiepte van ca. 25 cm. De verstoringdiepte voor de aanleg van de groenzones en tuinzones is gelijkaardig aan die van de verhardingen. De plantputten zullen wel uitgegraven worden tot een diepte van ca. 150 cm.

In het kader van de realisatie van het geplande project worden quasi geen herprofileringen van het terrein voorzien.

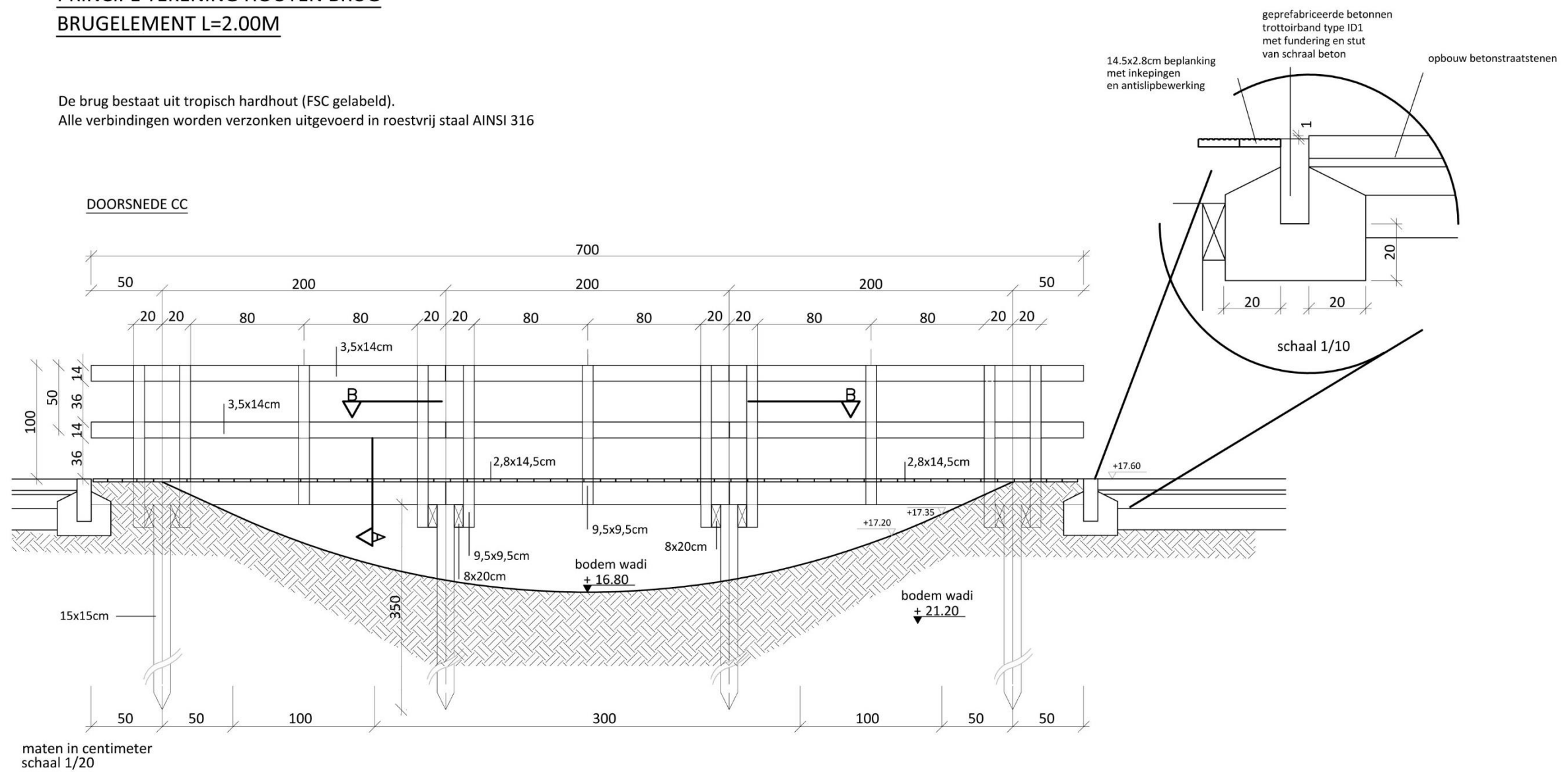
Figuur 6: Plan met aanduiding van het onderzoeksgebied en de af- en opbraakwerken (Architectenbureau FCS)

Figuur 7: Ontwerpplan wegnis en beplanting (Architectenbureau FCS)

PRINCIPE TEKENING HOUTEN BRUG
BRUGELEMENT L=2.00M

De brug bestaat uit tropisch hardhout (FSC gelabeld).
Alle verbindingen worden verzonken uitgevoerd in roestvrij staal AINSI 316

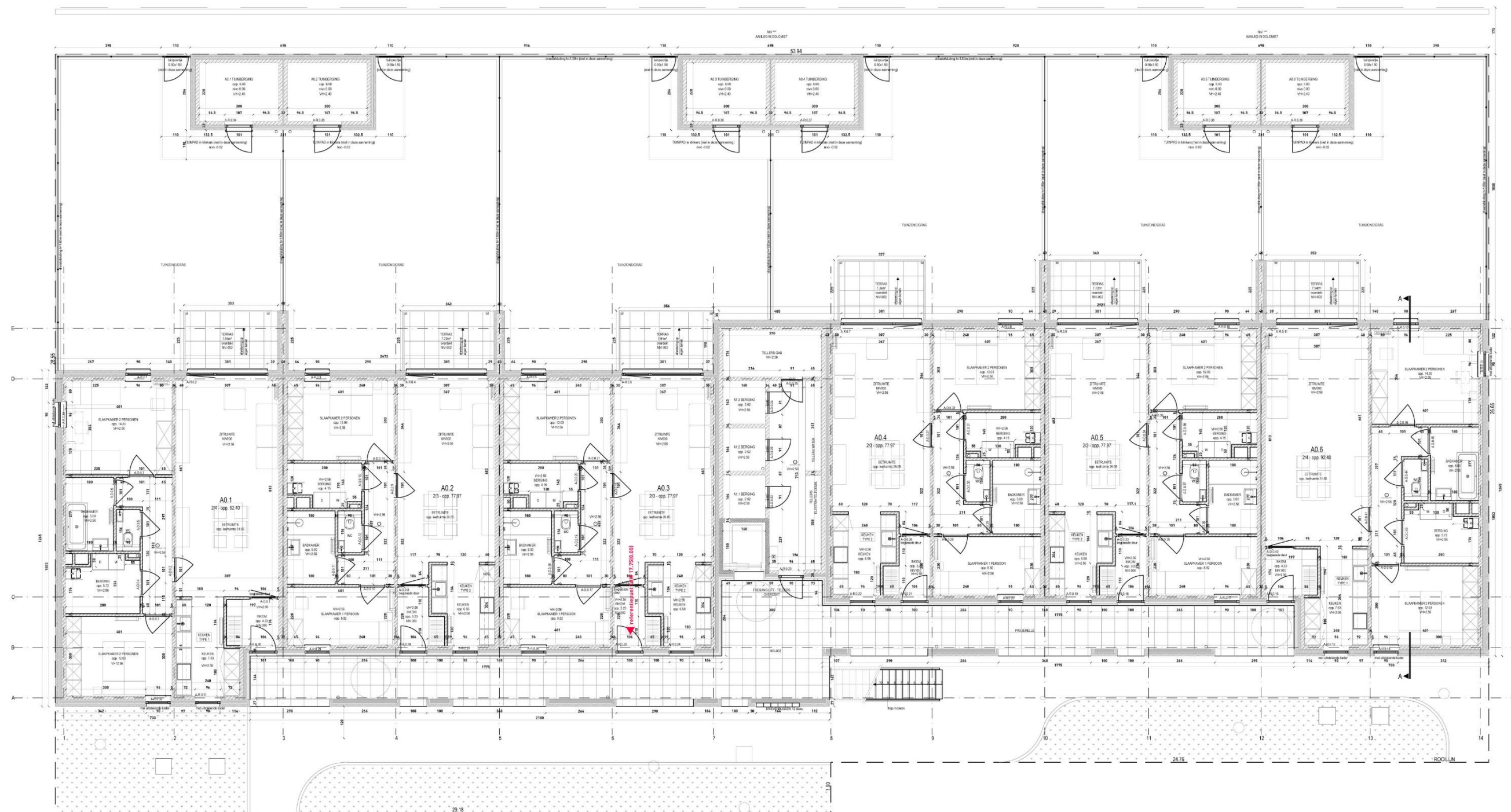
Figuur 8: Doorsnede wadi (Architectenbureau FCS)

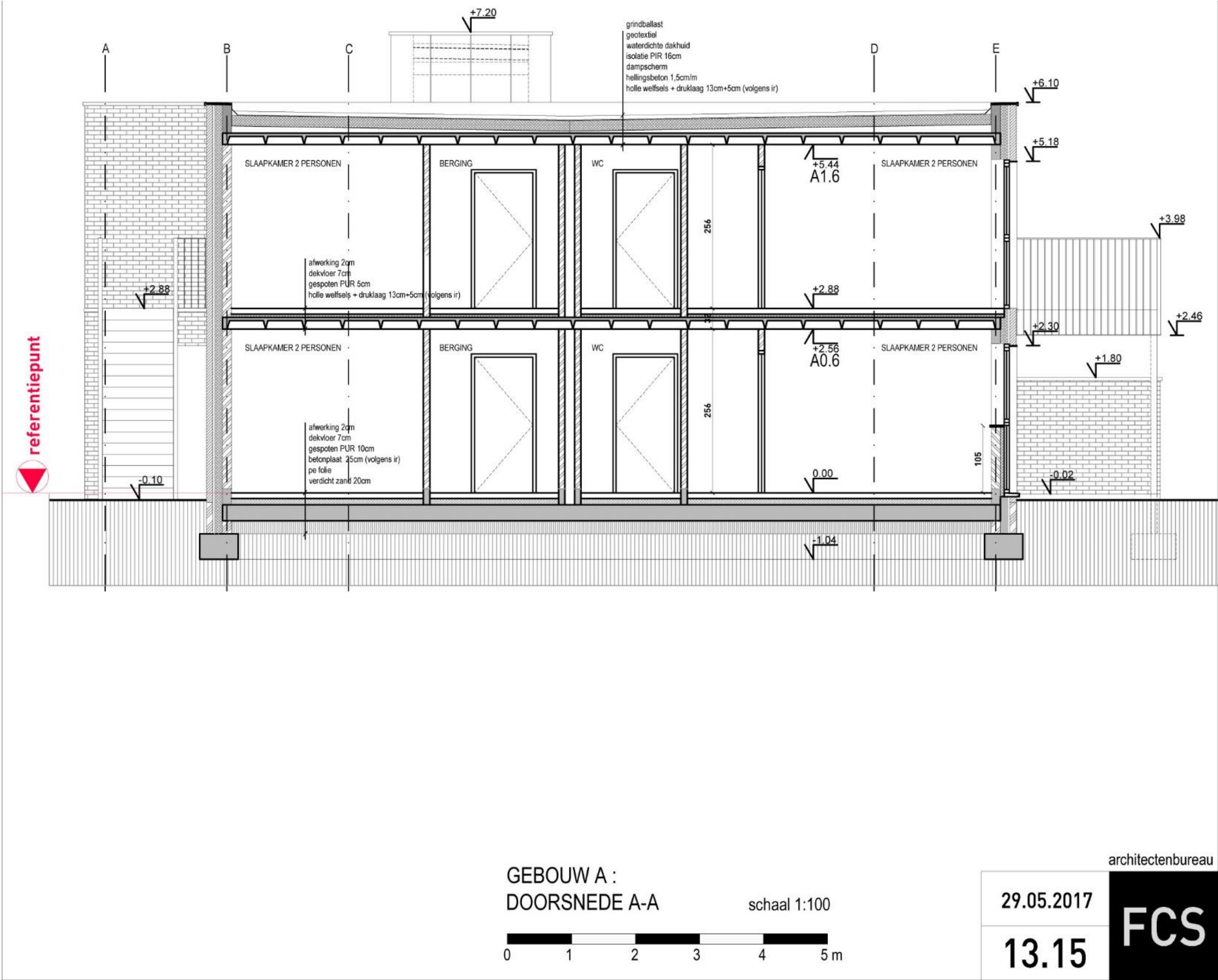
Figuur 9: Ontwerpplan riolering (Architectenbureau FCS)

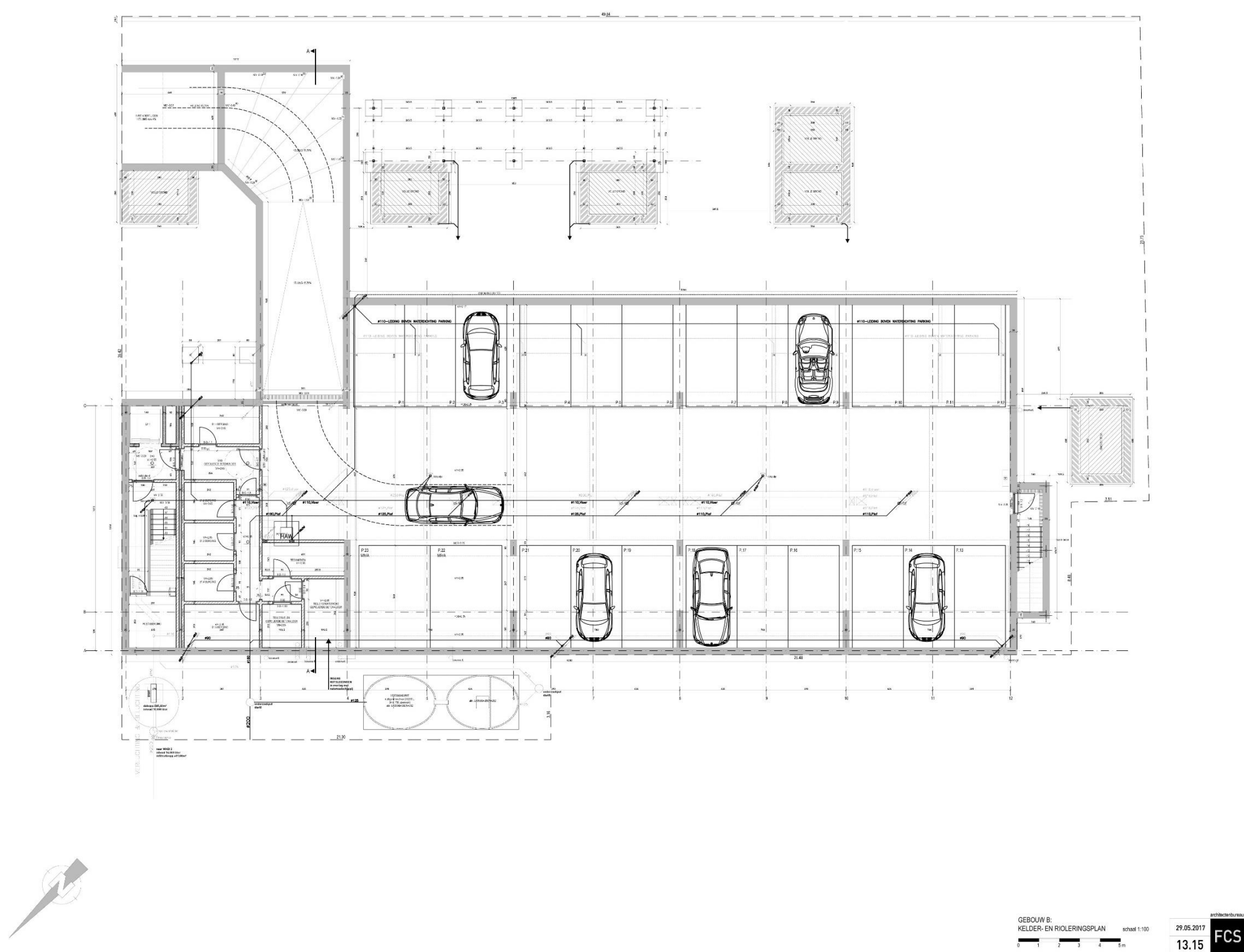
Figuur 10: Funderings- en rioleringsplan gebouw A (Architectenbureau FCS)

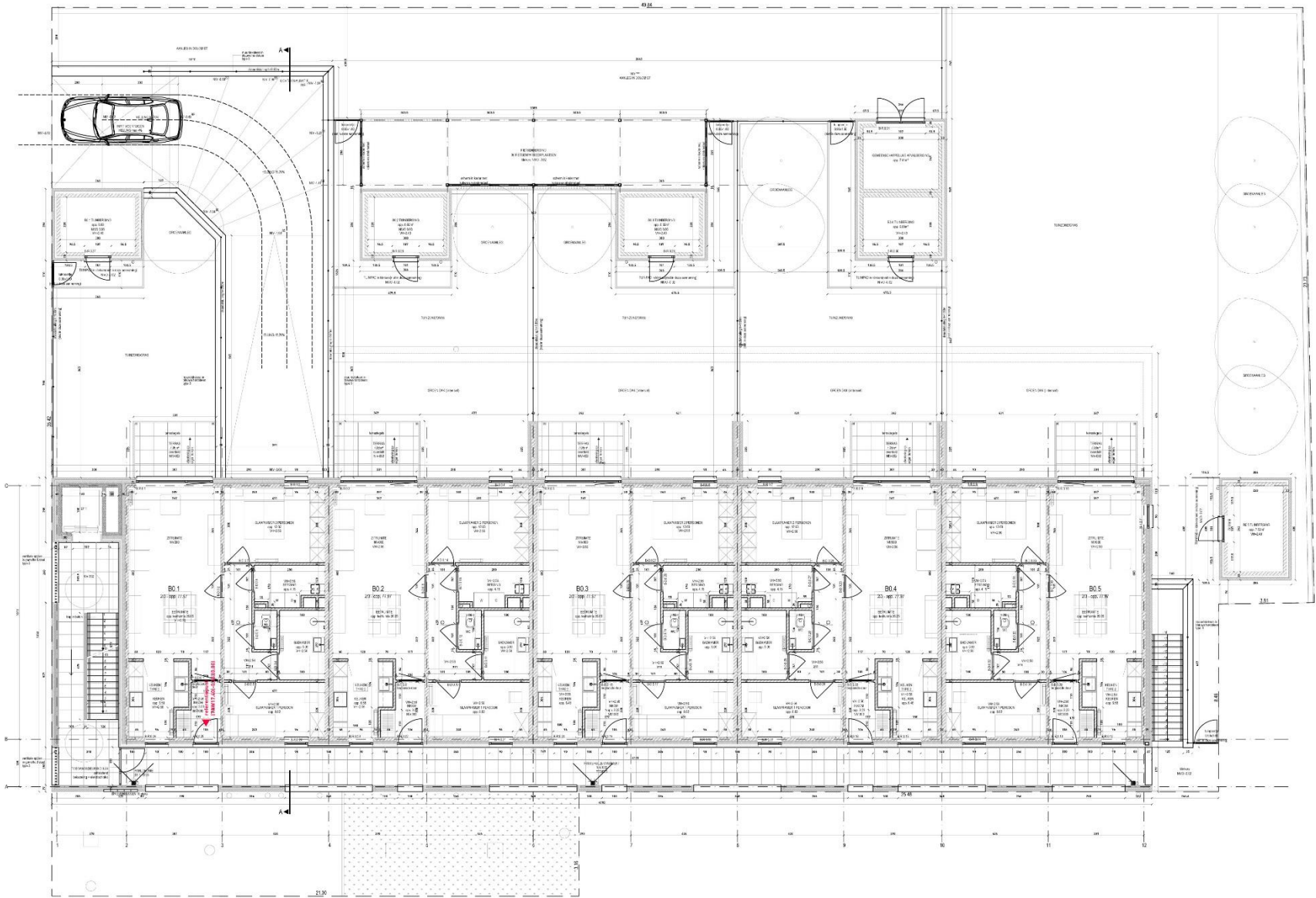
Figuur 11: Gelijkvloers gebouw A (Architectenbureau FCS)

Figuur 12: Doorsnede gebouw A (Architectenbureau FCS)

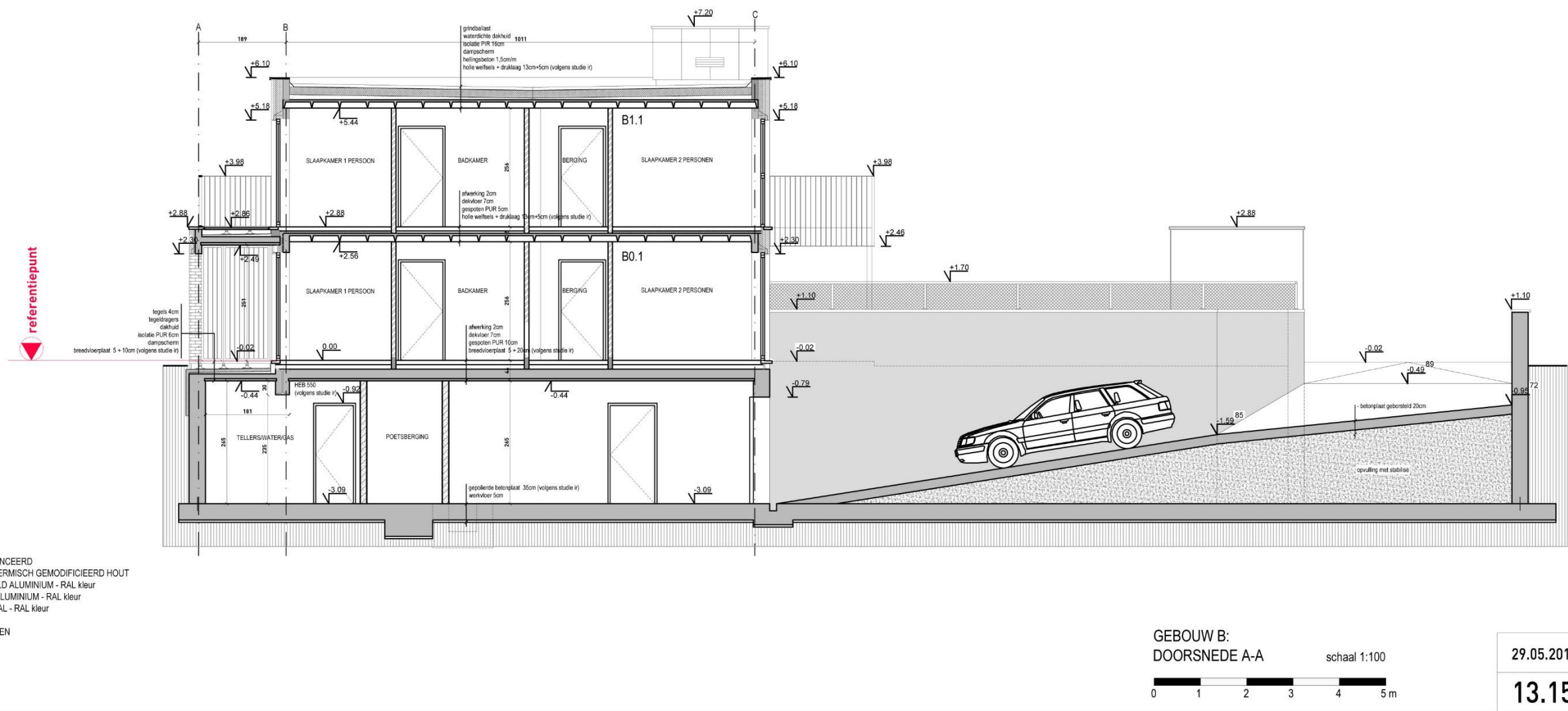
Figuur 13: Kelder- en rioleringsplan gebouw B (Architectenbureau FCS)

GEBOUW B:
GELUKVLOERSPLAN
schaal 1:100
0 1 2 3 4 5 m

29.05.2017
13.15
FCS

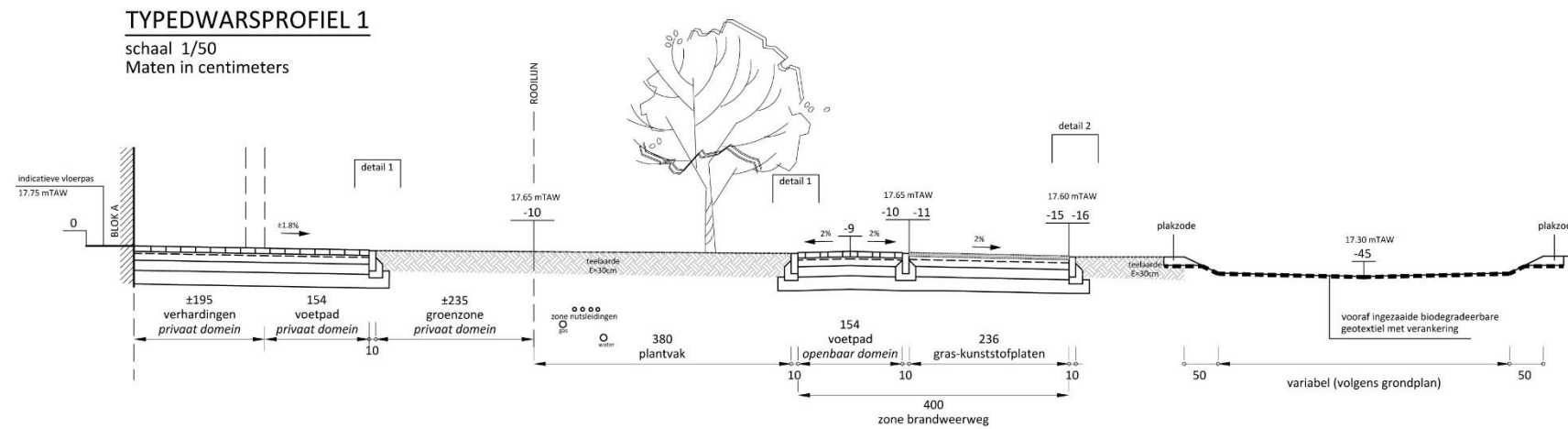
Figuur 14: Plan gelijkvloers gebouw B (Architectenbureau FCS)

Figuur 15: Doorsnede gebouw B (Architectenbureau FCS)

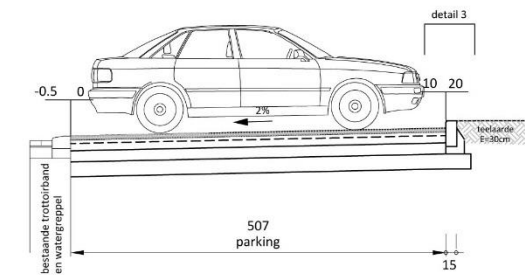
TYPEDWARSPROFIEL 1

schaal 1/50
 Maten in centimeters

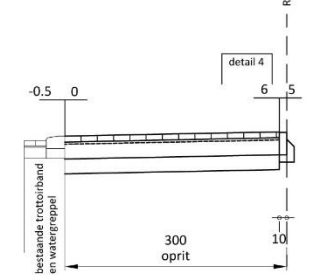
TYPEDWARSPROFIEL 2

schaal 1/50
Maten in centimeters

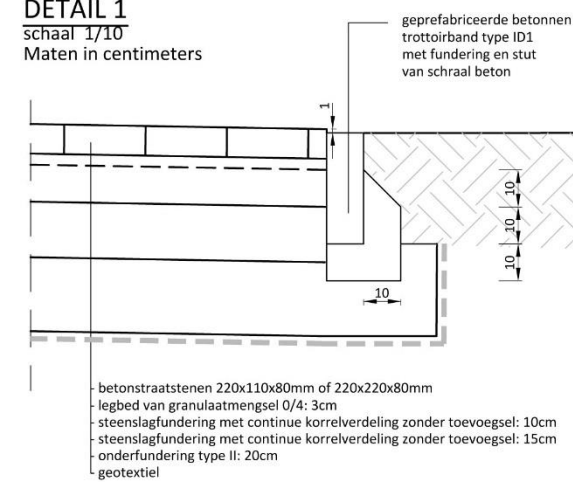
TYPEDWARSPROFIEL 3

schaal 1/50
 Maten in centimeters

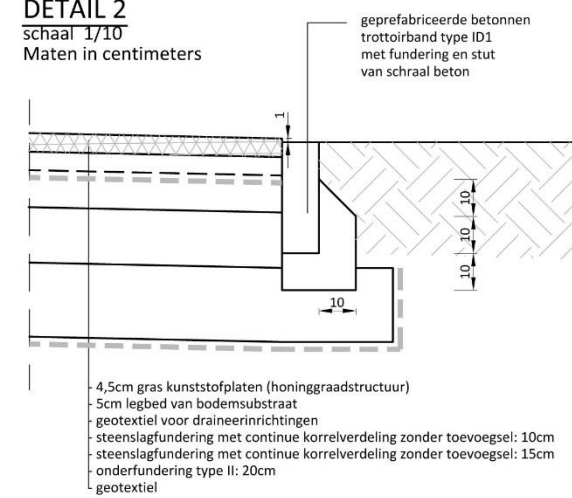
DETAIL 1

schaal 1/10
Maten in centimeters

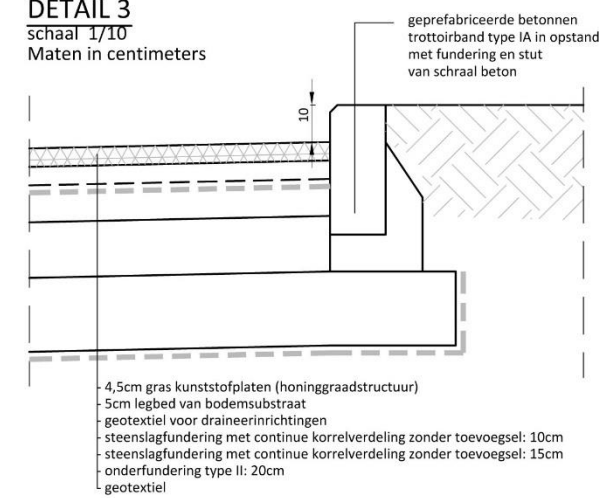
DETAIL 2

schaal 1/10
 Maten in centimeters

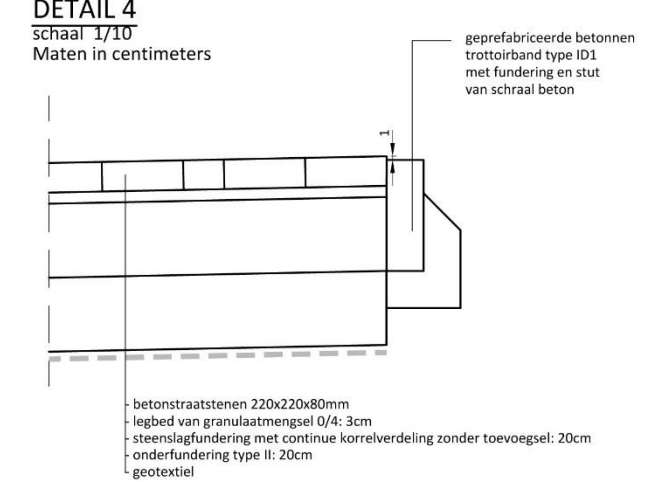
DETAIL 3

schaal 1/10
 Maten in centimeters

DETAIL 4

schaal 1/10
 Maten in centimeters

Figuur 16: Typeprofielen (Architectenbureau FCS)

2.3.3 Werkwijze

Het bureauonderzoek heeft betrekking op een zone die gekenmerkt wordt door een lage densiteit aan bebouwing in het verleden. Daarom wordt bijzondere aandacht besteed aan de landschappelijke opbouw en het landgebruik van het gebied.

Voor het bureauonderzoek zijn de aardkundige gegevens online opgezocht via www.dov.vlaanderen en www.geopunt.be. De geomorfologische kaart en de potentiële bodemerosiekaart zijn niet beschikbaar voor het onderzoeksgebied. Het historisch kaartmateriaal is georeferereerd geraadpleegd op www.geopunt.be.

Het belangrijkste beschikbare historisch kaartmateriaal werd geraadpleegd om de gebruiksgeschiedenis van het onderzoeksgebied van de laatste eeuwen zo goed mogelijk te kennen. Met de Kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden (1771-1778) en de Atlas der Buurtwegen (1841) worden twee momentopnames bekeken, voorafgaand aan de stafkaarten. De informatie afkomstig uit historisch kaartmateriaal kan een impact hebben op de inschatting van de kwaliteit van het eventueel aanwezige oudere bodemarchief. Beschikbare stafkaarten en luchtfoto's van het onderzoeksterrein werden geraadpleegd op www.geopunt.be en op www.cartesius.be. Ze worden enkel weergegeven in voorliggende studie wanneer ze een relevante bijdrage kunnen leveren aan de onderzoeksvragen met betrekking tot de landschapshistoriek, de gebruiksgeschiedenis van het terrein of de evolutie van de historische bebouwing.

In het kader van de vraagstelling rond het archeologisch potentieel van het terrein werden de Centrale Archeologische Inventaris en de landschapsatlas geraadpleegd. De Centrale Archeologische Inventaris is een inventaris van tot nog toe gekende archeologische vindplaatsen. Vanwege het specifieke karakter van het archeologisch erfgoed dat voor ons verborgen zit in de ondergrond, is het onmogelijk om op basis van de Centrale Archeologische Inventaris met zekerheid uitspraken te doen over de aan- of afwezigheid van archeologische sporen.

2.4 Assessmentrapport

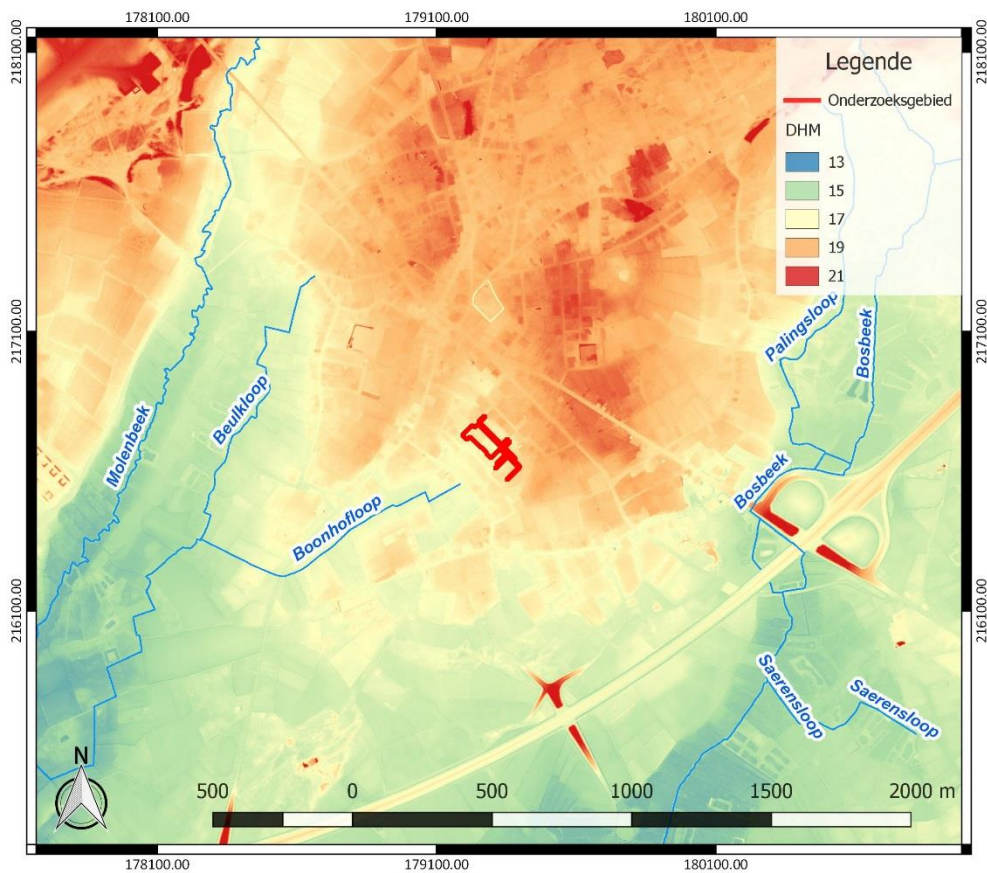
2.4.1 Landschappelijke ligging van het onderzochte gebied

Het onderzoeksgebied wordt omgeven door het Boonhof in het oosten, het zuiden en het westen. De Begonialaan bevindt zich binnen het onderzoeksgebied. Volgens het gewestplan ligt het onderzoeksterrein in woongebied. Hydrografisch behoort het tot het Netebekken. Ten westen vinden we de Molenbeek, de Beulkloop en de Boonhofloop. Ten oosten van het terrein kunnen de Palingsloop en de Bosbeek gevonden worden.

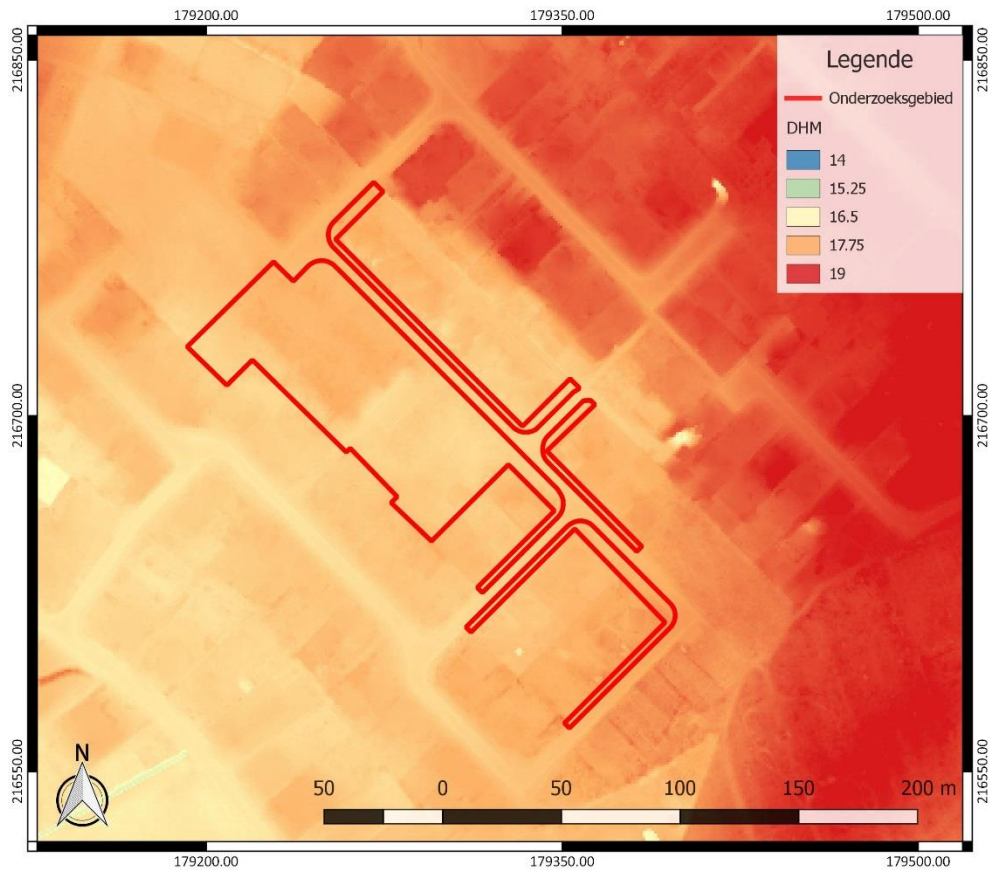
Het terrein bevindt zich op een hoogte tussen 17,0 en 17,7 m TAW (Figuur 20). Het reliëf stijgt naar het noordoosten toe (Figuur 19). Het onderzoeksgebied bevindt zich in een gradiëntzone. Dit is een overgangszone van hoger gelegen gronden naar lager gelegen gronden ter hoogte van de vermelde waterlopen.

Figuur 17: Luchtfoto van 2016 met aanduiding van het onderzoeksgebied (<https://www.geopunt.be/kaart>)

Figuur 18: Hydrografische kaart met aanduiding van het onderzoeksgebied en Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen II, DTM 1m (<https://www.geopunt.be/kaart>)

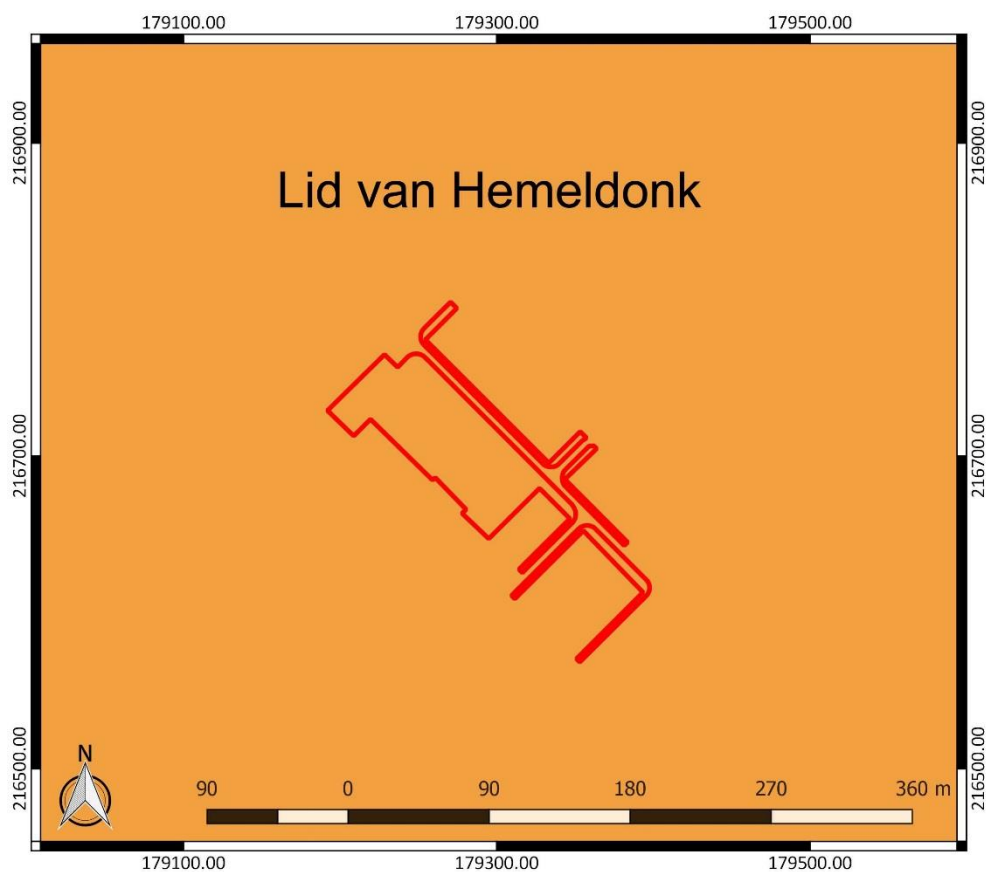
Figuur 19: Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen II, DTM 1m, met aanduiding van het onderzoeksgebied

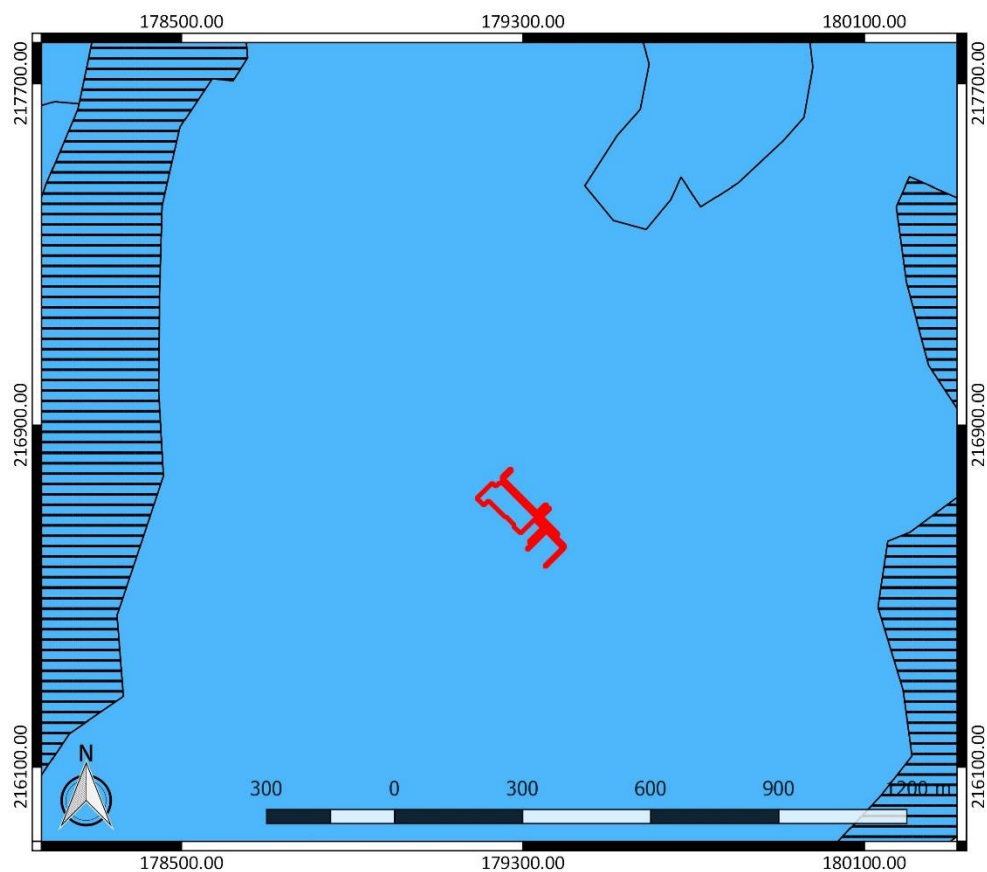
Figuur 20: Hoogteverloop van noordwest naar zuidoost (www.geopunt.be/kaart)

De tertiaire ondergrond wordt aangeduid als het Lid van Hemeldonk. Dit bestaat uit lichtgrijs tot lichtgroen fijn zand, dat zeer goed gesorteerd is, weinig kleihoudend is en glauconiet- en glimmers bevat.³

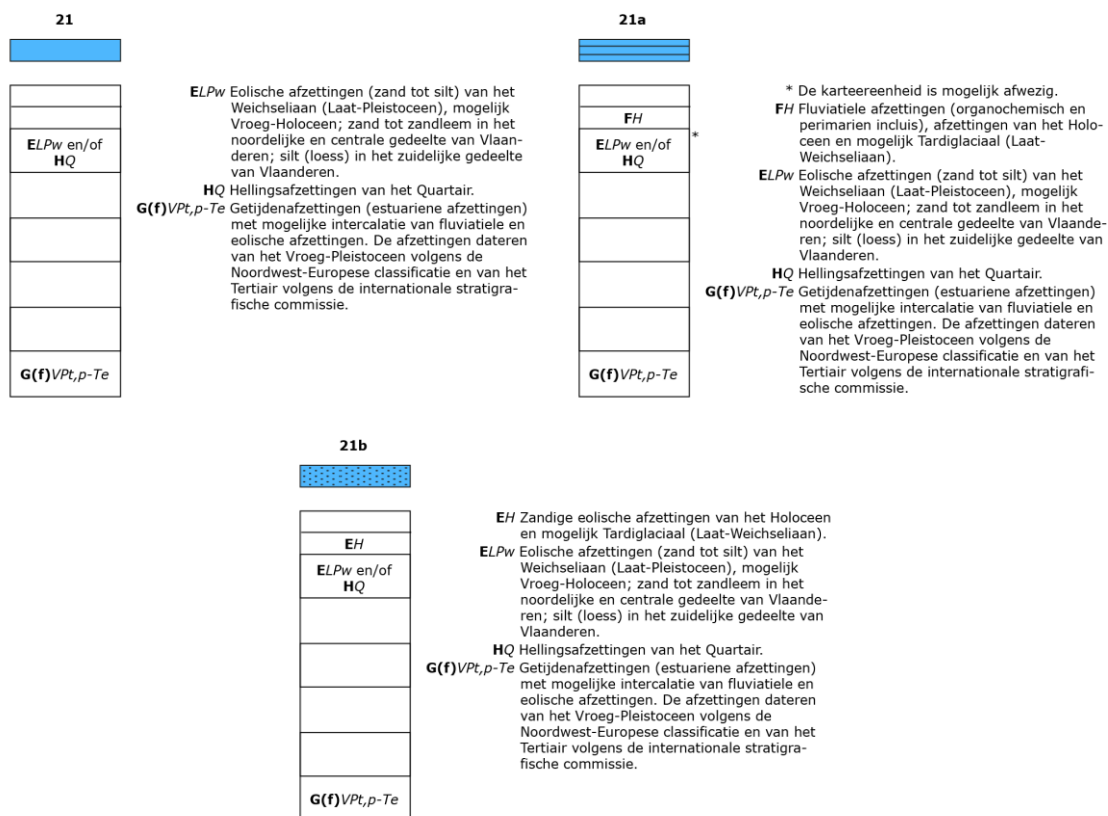
³ www.geopunt.be/kaart

Figuur 21: Tertiaire geologische ondergrond met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

Figuur 22: Quartairgeologische kaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

Figuur 23: Legende bij de quartairgeologische kaart (www.geopunt.be)

De quartairgeologische kaart (Figuur 22) geeft aan dat in het onderzoeksgebied eolische afzettingen van het Weichseliaan (Laat-Pleistoceen) en mogelijk Vroeg-Holoceen voorkomen, en/of hellingafzettingen van het Quartair. Hieronder bevinden zich getijdenafzettingen met mogelijke intercalatie van fluviatiele en eolische afzettingen van het Vroeg-Pleistoceen.⁴ Ten oosten en ten westen zijn de valleien van de Molenbeek, de Beulkloop en de Bosbeek gearceerd aangegeven. Hoger op de rug, ten noordoosten van het onderzoeksgebied, worden ook jongere zandige eolische afzettingen aangegeven.

De bodemkaart (Figuur 24) geeft aan dat het onderzoeksgebied voornamelijk bestaat uit een matig natte, lemige zandbodem met dikke antropogene humus A horizont (Sdm). In het uiterste westen komt een natte lemige zandbodem met dikke antropogene humus A horizont (Sem) voor. Meer naar het oosten toe wordt de bodem droger. Dit sluit aan bij de interpretatie dat het onderzoeksgebied in een gradiëntzone te situeren is. In het oostelijke deel van het onderzoeksgebied komt een matig droge zandbodem met dikke antropogene humus A horizont voor (Zcm). De aanwezigheid van een dikke antropogene humus A horizont wijst mogelijk op een goed bewaard bodemarchief. De antropogene horizont is waarschijnlijk een plaggenbodem, het restant van een systeem van bemesting waarbij mest uit de potstal vermengd met plaggen op de akkers werd gebracht. De algemene toepassing van plaggenbemesting in de Antwerpse Kempen is te situeren vanaf het begin van de 13de eeuw en werd toegepast tot aan de industrialisering van de landbouw. De meeste plaggenbodems lijken pas vanaf de 14de of 15de eeuw gevormd. Plaggenbodems kunnen relatief dik zijn en bijgevolg een conserverende werking hebben voor het onderliggende bodemarchief, dat bij ondiepe ingrepen en landbouwvoering niet meer geraakt wordt.⁵

⁴ www.geopunt.be/kaart

⁵ Bastiaens 1994, 83-86; van Doesburg *et al.* 2007, 150

Figuur 24: Bodemkaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

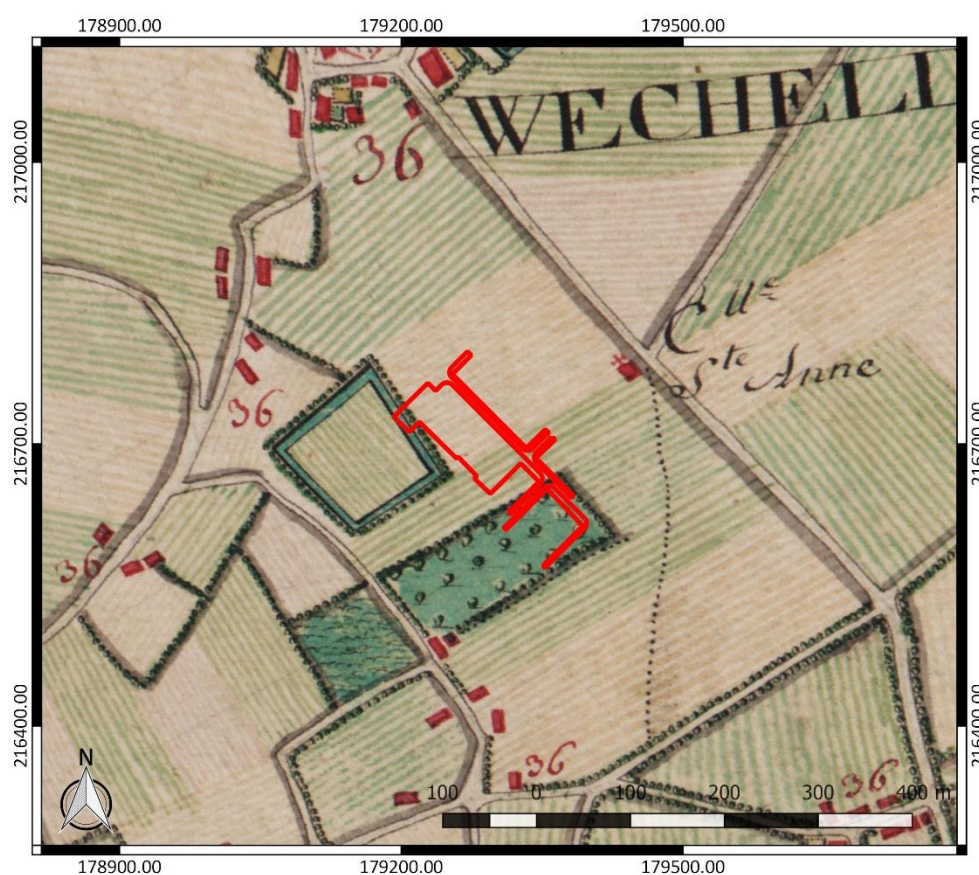

Figuur 25: Bodemgebruiksk kaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

In het noordwesten van het onderzoeksgebied zijn op de bodemgebruikskaat gebouwen op te merken (Figuur 25). Het centrale deel wordt aangegeven als verhard terrein. Vandaag de dag is het echter begroeid met gras (Figuur 17). Ook op de historische luchtfoto's (zie 2.4.2) is geen verharding te zien.

2.4.2 Historische beschrijving van het onderzochte gebied

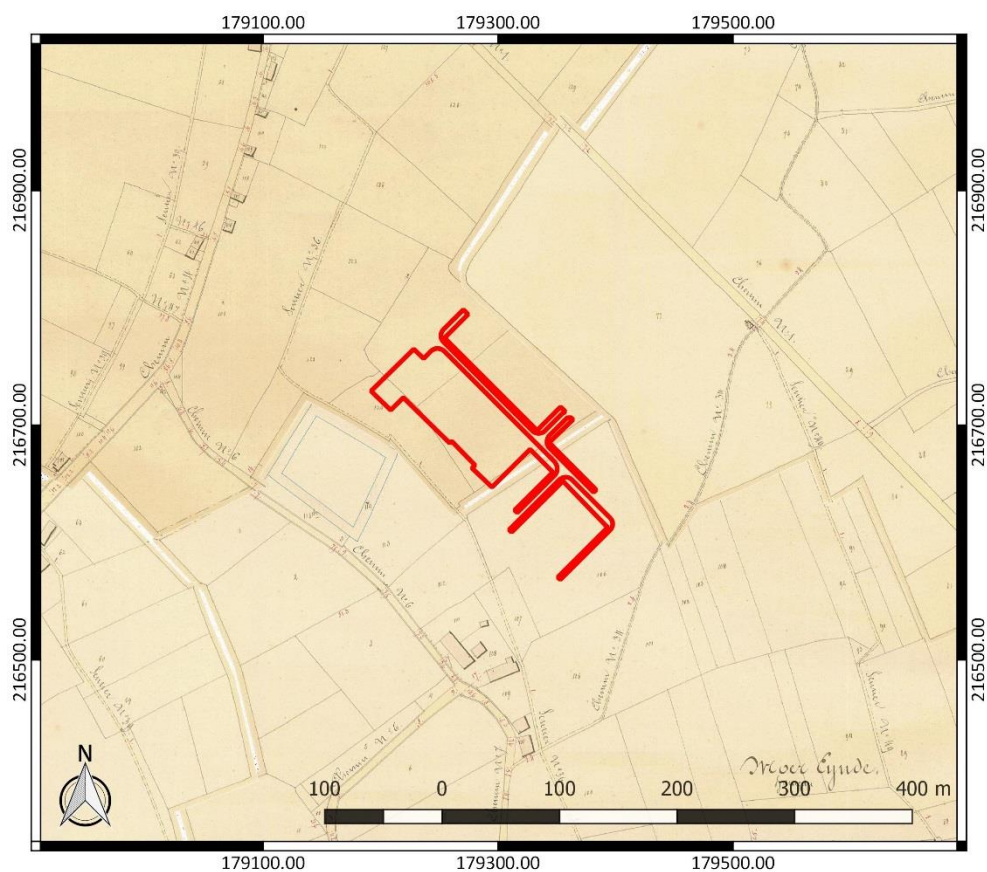
De oudste vermelding van Wechelderzande dateert uit 1182. De naam zou verwijzen naar de vroegere aanwezigheid van jeneverbesstruiken. Tot het einde van het ancien régime behoorde Wechelderzande tot het Land van Turnhout. In 1444 gaf Filips de Goede Wechelderzande in leen aan zijn secretaris Ambrosius de Dwynter. Latere heren waren Niklaas en Ambrosius de Dwynter, Gabriël Triapan, Jan Schuyts en Margriet van Wechelen. In 1560 werd de heerlijkheid aangekocht door Gaspar Schetz, die er de hoge, middele en lage justitie uitoefende. Diverse eigenaars volgden elkaar op tot de heerlijkheid in de tweede helft van de 18de eeuw volledig in handen kwam van de Pestre, heer van Turnhout.⁶

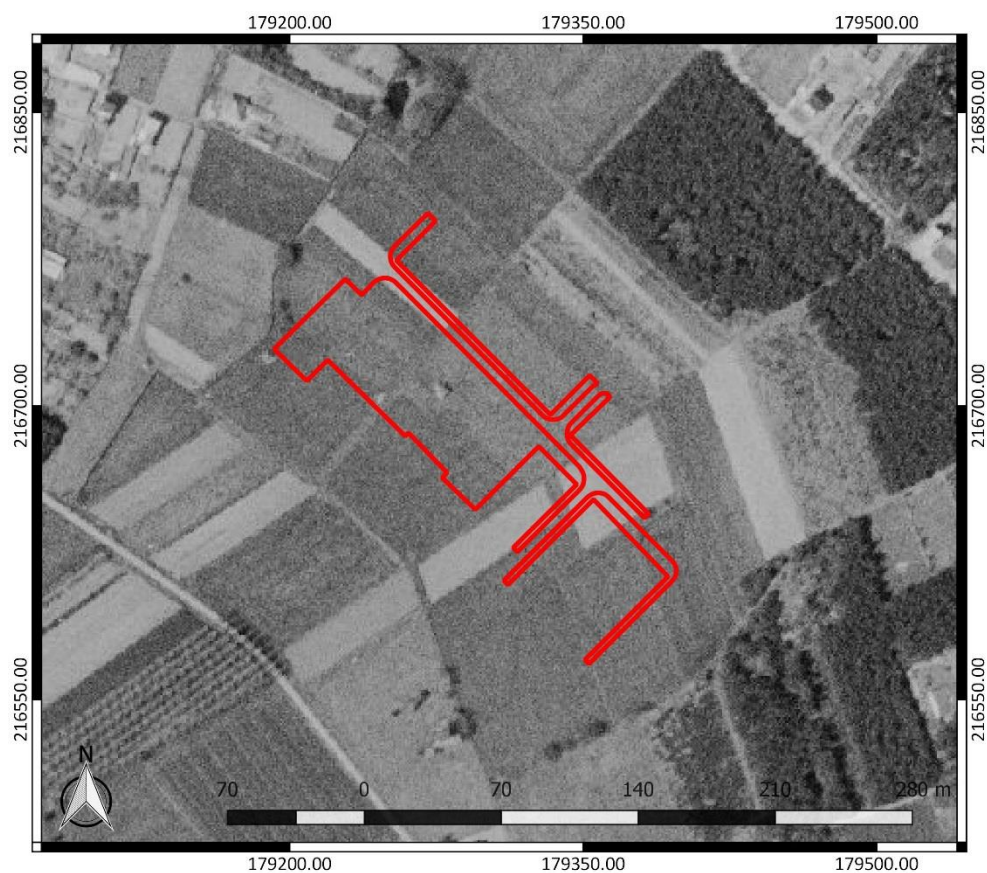
Figuur 26: Kabinetskaart der Oostenrijkse Nederlanden (1771-1778) met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

Op de Kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden, opgemaakt op initiatief van graaf de Ferraris (1771-1778) is te zien dat het onderzoeksgebied voornamelijk in gebruik is als akkerland (Figuur 26). Het zuidoostelijke deel van het onderzoeksgebied is in een boomgaard gelegen, die zich verder uitstrekt naar het zuidwesten. Ten westen is een omgracht perceel op te merken en ten noorden vinden we het historische centrum van Wechelderzande.

⁶ Agentschap Onroerend Erfgoed 2017: Wechelderzande, Inventaris Onroerend Erfgoed [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/121675> (geraadpleegd op 23 mei 2017).

Figuur 27: Atlas der Buurtwegen met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

Figuur 28: Luchtfoto uit 1971 met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

De Atlas der Buurtwegen (1841, Figuur 27) toont het omgrachte perceel ten zuidwesten van het onderzoeksgebied. Er is geen bebouwing te zien binnen het onderzoeksgebied. Waarschijnlijk was het terrein nog steeds in gebruik als akkerland. Een luchtfoto uit 1971 (Figuur 28) toont dat het terrein nog steeds in gebruik was als akkerland of grasland. Een luchtfoto uit 1979-1990 (Figuur 29) toont grote veranderingen ten opzichte van de voorgaande luchtfoto. Zo is er nu in het noorden van het terrein bebouwing terug te vinden en is het huidige stratenpatroon reeds aanwezig. Ook de bebouwing in de omgeving van het onderzoeksgebied is sterk uitgebreid.

Figuur 29: Luchtfoto uit 1979-1990 met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

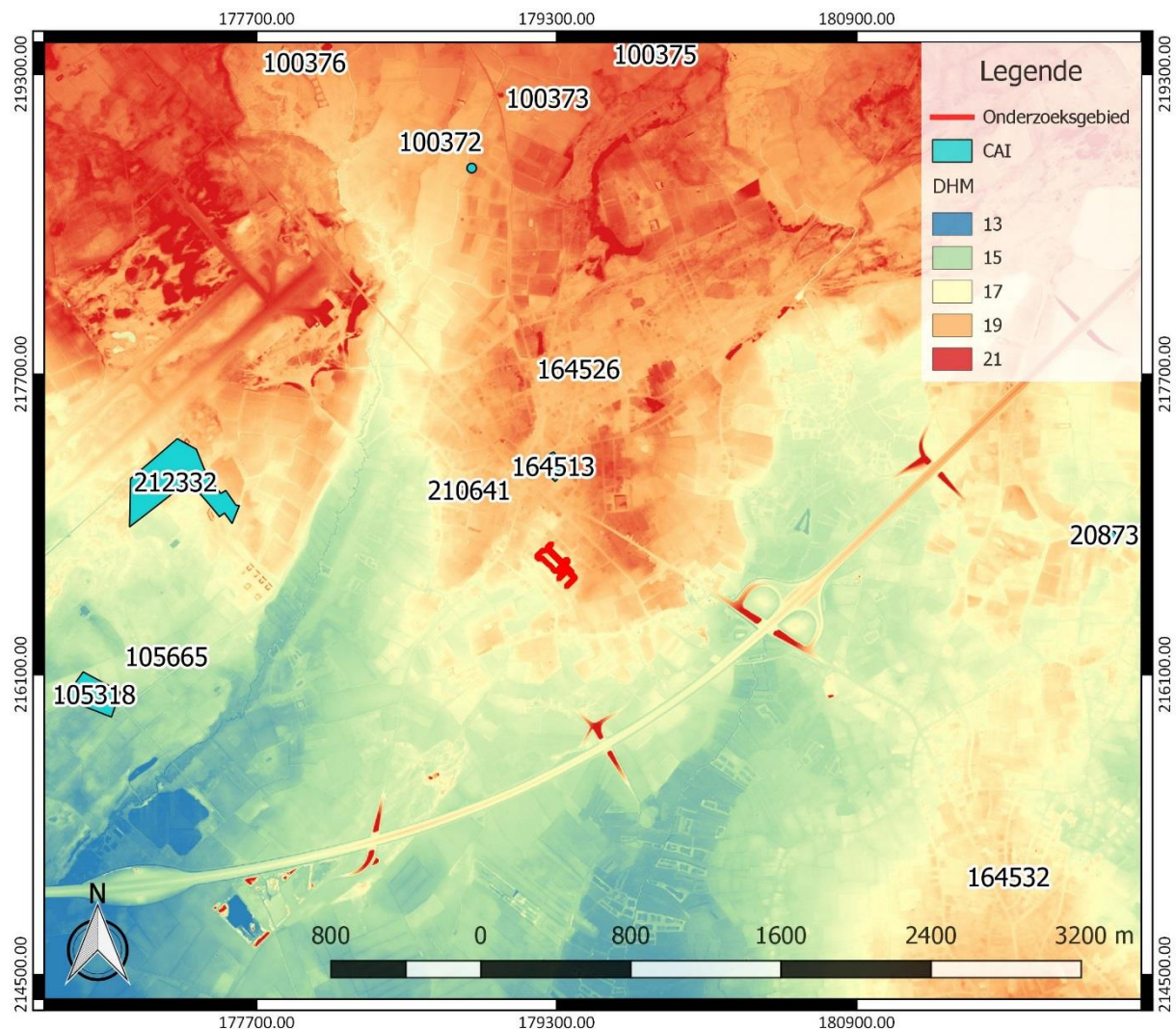
2.4.3 Het onderzochte gebied in zijn archeologisch kader

De Centrale Archeologische Inventaris (CAI) vermeldt enkele locaties in de ruime omgeving van het onderzoeksgebied waar archeologische resten gekend zijn (Figuur 30).

De meest nabijgelegen gekende archeologische waarden zijn het Hof d'Intere en Het Beulk. Het Hof d'Intere (CAI ID 164513) is een alleenstaande site met walgracht die ten noorden van het onderzoeksgebied aangetroffen kan worden. Dit hof is naar Ambrosius de Dynter genoemd, die Wechelderzande in leen kreeg in 1444. Het is onduidelijk hoe het oorspronkelijke gebouw geïnterpreteerd moet worden en of het een kasteel of een luthof was.⁷ Het huidige uitzicht zou uit 1649 dateren, toen het verbouwd werd door Johan de Proost, de toenmalige heer van Wechelderzande. In 1686 werd het eigendom van de pastoor van Wechelderzande, die het tot 1964 gebruikte als pastorie. Vanaf 1977 werd het in gebruik genomen als gemeentehuis en als

⁷ Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 164513, Hof d'Intere (geraadpleegd op 16 mei 2017)

gemeentelijk centrum met bibliotheek en park.⁸ Bij Het Beulk (CAI ID 210641) zijn middeleeuwse bewoningssporen aangetroffen. Het zou gaan om een vierpalige spieker en een palencluster, evenals aantal kuilen, greppels en een gracht.⁹

Figuur 30: Overzichtskartaal Centrale Archeologische Inventaris met aanduiding van het onderzoeksgebied (<https://geo.onroerenderfgoed.be/>), weergegeven op het DHM

Op grotere afstand van het onderzoeksgebied bevinden zich nog enkele gekende archeologische waarden. Ten westen bevond zich een celtic field uit de metaaltijden (CAI ID 212332).¹⁰ Ten zuidwesten is het Kasteel Blommerschot (CAI ID 105318) te situeren. Hier werd in de 12de eeuw een kasteelburcht opgericht.¹¹ De laatmiddeleeuwse Blommerschothoeve (CAI ID 105665) bevindt zich eveneens ten zuidwesten. De hoeve behoorde samen met een kapel tot het vermelde kasteel

⁸ AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2017: *Landhuis Hof d' Intere, Inventaris Onroerend Erfgoed* [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/47488> (geraadpleegd op 16 mei 2017).

⁹ Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 210641, Het Beulk (geraadpleegd op 16 mei 2017)

¹⁰ Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 212332, Milburg (geraadpleegd op 16 mei 2017)

¹¹ Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 105318, Kasteel Blommerschot (Blommenschot) (geraadpleegd op 16 mei 2017)

Blommerschot.¹² Ten noorden bevond zich in de 18de eeuw de Molen van Wechelderzande (CAI ID 164526). De molen werd is afgebeeld op de Ferrariskaart.¹³

2.4.4 Interpretatie van het onderzochte gebied en synthese

Na uitvoering van het bureauonderzoek kunnen de onderzoeksvragen die vooropgesteld werden, beantwoord worden.

Welke aanwijzingen bevatten de bestaande bronnen over het archeologisch potentieel van het terrein?

Landschappelijk is het terrein te situeren op een gunstige locatie, met name een verhevenheid tussen twee beekvalleien. Op korte afstand ten zuiden van het terrein is de Boonhofloop te situeren. Het onderzoeksgebied bevindt zich in een gradiëntzone, op de overgang van hoger gelegen, drogere gronden, naar lager gelegen, nattere gronden ter hoogte van de Boonhofloop in het zuiden. Het onderzoeksgebied bevindt zich even ten zuiden van de historische dorpskern van Wechelderzande. Historische kaarten tonen ten westen van het terrein een verlaten site met walgracht. In de omgeving zijn weinig gekende archeologische waarden te situeren. De meest nabijgelegen dateren uit de (late) middeleeuwen en omvatten sporen van bewoning. Ze lijken te relateren aan de historische dorpskern van Wechelderzande. Op basis van de gunstige landschappelijke ligging van het terrein dient rekening gehouden te worden met de mogelijke aanwezigheid van vindplaatsen uit de steentijd tot de middeleeuwen.

De landschapshistoriek en gebruiksevolutie van het terrein vanaf de nieuwe tijd komt aan bod in de volgende onderzoeksvraag. Daaruit blijkt echter wel dat het archeologisch potentieel van het terrein eerder beperkt is.

Wat is de landschapshistoriek en de gebruiksevolutie van het terrein?

Op basis van historische kaarten en luchtfoto's weten we dat het terrein lang in gebruik geweest is als akkerland. Ook de bodemkaart, op basis waarvan een plaggenbodem te verwachten is binnen het onderzoeksgebied, wijst op het lange gebruik als akkerland. In de tweede helft van de 20ste eeuw vonden bouwactiviteiten plaats in het noorden van het terrein. Het omvat de bouw van woningen en de aanleg van weginfrastructuur. Daaruit kunnen we afleiden dat het bodemarchief in het noorden van het terrein minimaal geroerd is. Enkel het zuiden, met een oppervlakte van ca. 2072 m², bleef onbebouwd. Dit deel van het terrein wordt echter aan alle zijden omgeven door een verkaveling. De kans wordt daarom groot geacht dat bij de bouwactiviteiten in de nabije omgeving, dit deel van het terrein gebruikt is als werfzone. Dit kan een beperkt negatieve impact gehad hebben op het bodemarchief in deze zone. We denken minimaal aan de impact van compactie.

Wat is de impact van de geplande werken?

Binnen het volledige onderzoeksgebied worden werken gepland. De voornaamste werken omvatten de sloop van de bestaande woningen en wegenis en de bouw van nieuwe woningen met omgevingsaanleg. De verstoringen variëren tussen ca. 25 cm en 3,60 m –mv, waarbij in het grootste deel van het onderzoeksgebied de verstoringdiepte ca. 50 cm –mv of meer bedraagt. Dit doet besluiten dat binnen het volledige onderzoeksgebied het bodemarchief bedreigd is.

2.4.5 Afweging noodzaak verder vooronderzoek

Het bureauonderzoek toont aan dat het archeologisch potentieel van het onderzoeksgebied eerder laag is. Op basis van de landschappelijke situatie kunnen archeologische sporen uit de steentijd tot de middeleeuwen aanwezig zijn op het terrein, maar de aanleg van woningen en weginfrastructuur

¹² Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 105665, Blommerschothoeve (Blommerschot) (geraadpleegd op 16 mei 2017)

¹³ Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 164526, Molen van Wechelderzande (geraadpleegd op 16 mei 2017)

in het noorden van het terrein betekent wellicht een aantasting van het bodemarchief in deze zone. In het zuiden van het terrein bleef een zone van ca. 2072 m² onbebouwd, maar de kans wordt groot geacht dat ook hier rekening gehouden moet worden met een negatieve impact op het bodemarchief. De kans is namelijk groot dat het terrein dienst gedaan heeft als werfzone bij de aanleg van de woningen en de weginfrastructuur in de onmiddellijke omgeving van het terrein. De oppervlakte van de onbebouwde zone is verder ook beperkt, waardoor de kans kleiner wordt dat hier een relevante archeologische vindplaats aanwezig is. Het beperkte aantal gekende archeologische waarden in de (ruime) omgeving van het onderzoeksgebied kan eveneens wijzen op een laag archeologisch potentieel, maar het kan ook gaan om een lacune in onze kennis. Op basis van alle afgewogen elementen in het bureauonderzoek komen we tot het besluit dat het potentieel op kennisvermeerdering in geval van bijkomend archeologisch vooronderzoek op het terrein laag is. Daarom worden in het kader van de geplande werken geen bijkomende archeologische maatregelen nodig geacht.

3 Samenvatting

Het bureauonderzoek toont aan dat het archeologisch potentieel van het onderzoeksgebied eerder laag is. Op basis van de landschappelijke situatie kunnen archeologische sporen uit de steentijd tot de middeleeuwen aanwezig zijn op het terrein, maar de aanleg van woningen en weginfrastructuur in het noorden van het terrein betekent wellicht een aantasting van het bodemarchief in deze zone. In het zuiden van het terrein bleef een zone van ca. 2072 m² onbebouwd, maar de kans wordt groot geacht dat ook hier rekening gehouden moet worden met een negatieve impact op het bodemarchief. De kans is namelijk groot dat het terrein dienst gedaan heeft als werfzone bij de aanleg van de woningen en de weginfrastructuur in de onmiddellijke omgeving van het terrein. De oppervlakte van de onbebouwde zone is verder ook beperkt, waardoor de kans kleiner wordt dat hier een relevante archeologische vindplaats aanwezig is. Op basis van alle afgewogen elementen in het bureauonderzoek komen we tot het besluit dat het potentieel op kennisvermeerdering in geval van bijkomend archeologisch vooronderzoek op het terrein laag is. Daarom worden in het kader van de geplande werken geen bijkomende archeologische maatregelen nodig geacht.

4 Bibliografie

4.1 Publicaties

Bastiaens, J./J.M. Van Moernick, 1994: Bodemsporen van beddenbouw in het zuidelijk deel van het plaggenlandbouwareaal: getuigen van 17de-eeuwse landbouwintensivering in de Belgische provincies Antwerpen en Limburg en de Nederlandse provincie Noord-Brabant, *Historisch Geografisch Tijdschrift* 12.3, 81-90.

Van Doesburg, J./M. De Boer/J.H.C. Deeben, 2007: Essen in zicht. Essen en plaggendecken in Nederland. Onderzoek en beleid, (*Nederlandse archeologische rapporten* 34), Amersfoort.

4.2 Websites

Cartesius (2017)

<https://www.cartesius.be>

Centrale Archeologische Inventaris (2017)

<https://cai.onroenderfgoed.be>

Databank ondergrond Vlaanderen (2017)

<http://dov.vlaanderen.be>

Geoportaal Onroerend Erfgoed (2017)

<https://geo.onroenderfgoed.be/>

Geopunt Vlaanderen (2017)

<http://www.geopunt.be/>

Inventaris Onroerend Erfgoed (2017)

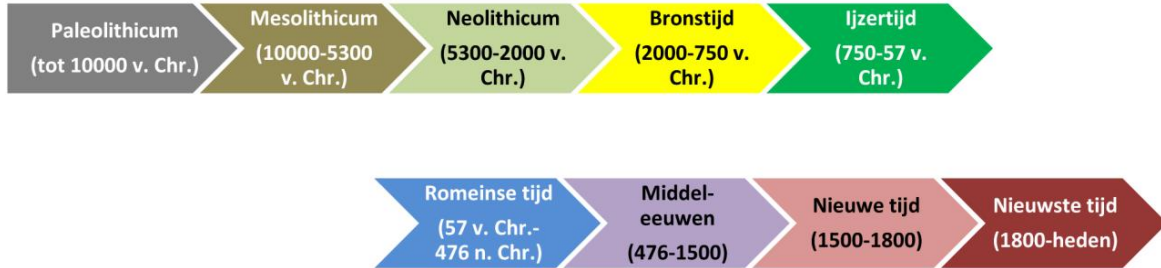
<https://inventaris.onroenderfgoed.be>

Onderzoeksbalans Onroerend Erfgoed Vlaanderen (2017)

<https://www.onderzoeksbalans.be>

5 Bijlagen

5.1 Archeologische periodes

5.2 Plannenlijst

Plannenlijst bureauonderzoek: projectcode 2017D361

Plan-nummer	Type	Onderwerp	Aanmaak-schaal	Aanmaak-wijze	Datum
1	Kadasterplan	Locatie onderzoeksgebied	1:1	Digitaal	16/05/2017
2	Topografische kaart	Locatie onderzoeksgebied	1:1	Digitaal	16/05/2017
3	Bouwplan	Bestaande toestand en ontwerpplan	1:1	Digitaal	23/05/2017
4	Hydrografische kaart	Locatie onderzoeksgebied	1:1	Digitaal	16/05/2017
5	hoogtemodel	Digitaal hoogtemodel terrein en omgeving	1:1	Digitaal	16/05/2017
6	Doorsnede	Terreinverloop	1:1	Digitaal	16/05/2017
7	Tertiaire geologische kaart	Locatie onderzoeksgebied	1:1	Digitaal	16/05/2017
8	Quartaargeologische kaart	Locatie onderzoeksgebied	1:1	Digitaal	16/05/2017
9	Bodemkaart	Locatie onderzoeksgebied	1:1	Digitaal	16/05/2017
10	Bodemgebruikskaart	Locatie onderzoeksgebied	1:1	Digitaal	16/05/2017
11	Historische kaart	Kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden	1:1	Digitaal	16/05/2017
12	Historische kaart	Atlas der Buurtwegen	1:1	Digitaal	16/05/2017
13	CAI-kaart	CAI vondstlocaties	1:1	Digitaal	16/05/2017

5.3 Fotolijst

Fotolijst bureauonderzoek: projectcode 2017D361

ID	Type	Onderwerp	Vervaardiging	Datum
F1	Luchtfoto	Toestand terrein 2016	Digitaal	16/05/2017
F2	Luchtfoto	Toestand terrein 1971	Digitaal	16/05/2017
F3	Luchtfoto	Toestand terrein 1979-1990	Digitaal	16/05/2017